

SPROGSTART 3-6 ÅR

Trin-for-trin

Skrækelige Rikke og den ildlugtende finger af Jaap Robben og Benjamin Leroy (2018)

Tema: Lugtesansen og andre sanser

Billedbogen *Skrækelige Rikke og den ildlugtende finger* er valgt, da den gennem ord og illustrationer giver anledning til at samtale om sanser. Særligt lugtesansen er i spil, når Rikke og hunden Boris slår sig løs.

Sprogligt fokus: Lydlig opmærksomhed, ordforråd, skriftsproglige kompetencer og narrative kompetencer.

Det finder du i Sprogstartsposen

- Trin-for-trinmanualen til Sprogstartsposen
- 2 billedbøger: *Skrækelige Rikke og den ildlugtende finger* af Jaap Robben og Benjamin Leroy
- A3-kopi af billedbogen
- Ark: Fokusord, Sproglege
- Kort til billedbogssnak
- Konkreter: Blomst, sok m. hul i, vanillesukker
- 6 billedkort til skumtarning
- 6 billedkort til Story Sequencer
- Remsen *Sanser* af Lotte Salling

Ting og sager, du selv skal finde

- Posen med læringsmaterialer
- Bind til øjnene
- En stinkende ost, en blomst med duft

Sprogstartsmaterialerne må kun bruges under opsyn af en voksen.

Ugens indhold

Dag 1:

Højtlesning og fokusord for alle børn i gruppen, ca. 18 børn.

Tid: ca. 30 minutter.

Dag 2:

Guidet læsning og billedbogssnak. Børnene deles i tre grupper efter dit kendskab til børnene.

Tid: Tre gange ca. 30 minutter.

Dag 3:

Fælles oplæsning og sproglege. Børnene deles i to grupper efter dit kendskab til børnene.

Tid: To gange ca. 30 minutter.

SPROGSTART 3-6 ÅR

Dag 1 – Skrækkelige Rikke og den ildelugt...

Det finder du i Sprogstartsposen

- *Trin-for-trin*manualen til Sprogstartsposen
- 2 billedbøger: *Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger* af Jaap Robben og Benjamin Leroy
- A3-kopi af billedbogen
- Ark: Fokusord
- Konkreter: Blomst, sok m. hul i, vanillesukker

Ting og sager, du selv skal finde

- En stinkende ost, en blomst med duft

Det skal du gøre!

Syng første vers af *Sprogstartssangen*.

Vis billedbogen. Tal om forsiden og bagsiden, om forfatteren og illustrationen. Tal om bogens ryg. Hvad mon billedbogen handler om? Tal om titlen. Hvad hedder billedbogen? Fortæl om forfatter og illustrator. Hvem har skrevet billedbogen? Hvem har lavet billederne? Vis læseretningen og peg på bogstaverne.

Fortæl, at i Danmark læser vi fra venstre mod højre og oppefra og ned, og at der findes store og små bogstaver. Find eventuelt forbogstaverne i børnenes navne i billedbogen og tal om de forskellige bogstavers navne, former og lyde.

Fortæl børnene, at i dag skal vi tale om lugtesansen – og andre sanser. Kender I andre sanser end lugtesansen?

Læs billedbogen to gange. Første gang med læseoplevelsen i fokus - og derfor uden afbrydelser. Anden gang taler I om fokusord. Brug billedbogens illustrationer til at understøtte fokusordene og konkrete materialer fra sprogstartsposen til visualisering af bogen. Sæt en bevægelse på ordet, når det er muligt.

Syng sidste vers af *Sprogstartssangen*.

Læringsstigen

Gør-det-sværere-strategi

Forudsige: Hvad tror du, at Rikkens finger lugter af?

Generalisere: En blomst kan dufte godt. Kender du andre ting, som kan dufte godt?

Argumentere: Hvad synes du, dufter godt? Hvorfor synes du, at ... dufter godt?

Gør-det-nemmere-strategi

Giv svaret: Morfar passer Rikke og Boris. Hvem er det, at morfar passer?

Hjælpes ad: Se Boris! Han peger på den stinkende ost på øverste hylde i køleskabet. Skal vi hjælpes ad med at pege på den stinkende ost?

Begrænse valg: Tror Boris, at det er den stinkende ost, eller tror han, det er gulerødderne, der stinker?

SPROGSTART 3-6 ÅR

Dag 2 – Skrækkelige Rikke og den ildelugt...

Det finder du i Sprogstartsposen

- *Trin-for-trin*manualen til Sprogstartsposen
- 2 billedbøger: *Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger* af Jaap Robben og Benjamin Leroy
- A3-kopi af billedbogen
- Kort til billedbogssnak
- Konkreter: Blomst, sok m. hul i, vanillesukker

Ting og sager, du selv skal finde

- En stinkende ost, en blomst med duft

Det skal du gøre!

Syng første vers af *Sprogstartssangen*.

Vis billedbogen. Tal om billedbogen. Spørg børnene om de kan huske, hvad billedbogen handler om.

Fortæl børnene at i dag skal vi tale om lugtesansen – og andre sanser. Kender I andre sanser end lugtesansen?

Læs billedbogen og inddrag børnene i genfortælling af billedbogen undervejs

Billedbogssnak. I sprogstartsposen finder du kort til billedbogssnak. Lad børnene skiftes til at trække et kort og svare på spørgsmålene. Vær opmærksom på, at kortene er inddelt i tre forskellige sværhedsgrader. Lad dit kendskab til børnene afgøre, hvilke kort i bruger.

Brug billedbogens illustrationer samt konkrete materialer fra sprogstartsposen til at understøtte billedbogssnakken.

Syng sidste vers af *Sprogstartssangen*.

Et lille tip

Understøt barnets læring af skriftsprogskoncepter

- Vis barnet, at man læser fra venstre mod højre, oppefra og nedad.
- Vis barnet, at ord på skrift adskilles med mellemrum.
- Vis barnet, hvordan ord består af bogstaver.

(Justin Markussen-Brown, *Sprogvinduet – Guiden til dit barns sprogudvikling*, 2019, s. 242)

SPROGSTART 3-6 ÅR

Dag 3 – Skrækkelige Rikke og den ildelugt...

Det finder du i Sprogstartsposen

- Trin-for-trinmanualen til Sprogstartsposen
- 2 billedbøger: *Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger* af Jaap Robben og Benjamin Leroy
- A3-kopi af billedbogen
- Ark: Sproglege
- Konkreter: Blomst, sok m. hul i, vanillesukker
- 6 billedkort til skumterning
- 6 billedkort til Story Sequencer
- Remsen *Sanser* af Lotte Salling

Ting og sager, du selv skal finde

- Posen med læringsmaterialer
- Bind til øjnene
- En stinkende ost, en blomst med duft

Det skal du gøre!

Syng første vers af *Sprogstartssangen*.

Fortæl børnene, at i dag skal vi tale om lugtesansen – og andre sanser. Kender I andre sanser end lugtesansen?

Vis billedbogen. Tal om billedbogen. Spørg børnene om de kan huske, hvad billedbogen handler om. Inddrag børnene i genfortællingen, mens du læser billedbogen højt: Hvem er med i billedbogen? Hvordan har de det? Og hvorfor?

Sproglege. Orienter dig i sproglegene og vælg mindst to sproglege, som passer til børnegruppen. Lav gerne flere, hvis I har lyst og ekstra tid. Forbered dig på forhånd på legen. Brug billedbogen som udgangspunkt for sproglegene, da de omhandler billedbogens tema. Legene giver børnene mulighed for at høre, se, gøre og røre ord i nye sammenhænge.

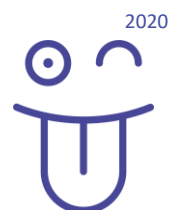
Syng sidste vers af *Sprogstartssangen*.

Litteraturforslag

- Clive Gifford: *Du lugter – og det gør alt muligt andet også*. Gads børnebøger, 2019
- Mette Kappel: *Bøvs og prut*. Turbine, 2019
- Janus Kodal: *Her lugter af lort!* Turbine, 2017
- *Lugt lige* – Lamberth, 2014
- Ninka Reittu: *Min helt egen supernavle*. Turbine, 2019
- Andre bøger om Skrækkelige Rikke af Jaap Robben: *Skrækkelige Rikke og saksen* og *Skrækkelige Rikke på dybt vand*

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

Fokusord til *Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger*

Morfar – hvad er en morfar? Har du en morfar? Eller måske en farfar? En bedstefar? Se på billedet. Hvad mon Rikke har lavet, mens morfar sover? Kig godt efter.

At kede sig - Rikke står og kigger ud ad vinduet sammen med Boris. Hvordan er vejret udenfor?

At snorke med åben mund – Hvordan lyder det, når man snorker? Kender du nogen, der snorker? Snorker du nogle gange?

En idé – Hvad er en fantastisk idé? Kender du nogen, der er gode til at få fantastiske ideer?

Bind for øjnene – Hvorfor skal Rikke have bind for øjnene, når hun skal lugte?

En blomst – Har du duftet til en blomst? Hvordan dufter en blomst? Hvilke blomster kender du? Tulipan, rose, erantis, vintergæk, påskelilje, georginer, rhododendron ... Hvilken blomsterduft kan du bedst lide?

Creme – Hvad bruger man creme til? Har du haft creme på? Kender du nogen, der smører sig med creme. I ansigtet. På kroppen. Lad som om, I smører jer med creme i ansigtet og på kroppen.

Lugte med ørerne – Kan man det? Hvorfor tror du, at Rikke siger, at hun kan lugte med ørerne? Måske kunne hun høre, da Boris åbnede for beholderen med creme?

At tabe – Hvad vil det sige at tabe? Har du nogensinde prøvet at tabe? I et brætspil, måske?

Hvordan dufter fødselsdag? Når man siger dufter, er det så en god eller en dårlig lugt. Har du duftet en fødselsdag?

Min tur – hvad betyder det, at det er min tur? Hvordan ved man, når det er ens tur til fx at gå på toilettet, eller lege med noget bestemt legetøj i børnehaven, eller ...

At lugte – se på billedet. Tror du, Rikkens finger lugter godt? Kender du andre ord, der betyder lugte? Dufte, stinke, at være ildelugtende... Kender du nogle ting, som lugter rigtig dårligt?!

Stinkende ost – hvad vil det sige, at en ost stinker? Har du prøvet at lugte en stinkende ost? Har du smagt en ost, der stinker?

Et tip – hvad er et tip? Rikke giver Boris et tip: "Den er rund og har et hul i midten". Rikke giver Boris ledetråde, så han nemmere kan gætte, hvor Rikkens finger har været. Kan du gætte, hvor den særlige lugt kommer fra?

En muggen fersken – hvad betyder det, at noget er muggent? Hvorfor mugner ferskner, æbler,...? Kan en sten mugne?

En navle – hvad er en navle? Hvorfor har man egentlig en navle? Find jeres navler. Er din navle sur og ildelugtende som Rikkens?

Regler – hvad betyder regler? Kender du nogle regler? Er der regler i børnehaven? Når I leger? Når I tegner, klipper ...

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART
3-6 ÅR

2020

Hvad hedder Rikkes hund?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Hvad har Rikke tegnet
i morfars ansigt?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART
3-6 ÅR

2020

**Rikkes morfar snorker.
Hvordan snorker Rikkes morfar?
Kan du vise, hvordan det ser ud, når man
snorker med åben mund?
Hvordan lyder det, når man snorker
med åben mund?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART
3-6 ÅR

2020

**Bruger man ørerne eller
næsen til at lugte med?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Er den stinkende ost i køleskabet
eller i sofaen?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART
3-6 ÅR

2020

**Kommer lugten på Rikkes finger
fra hendes navle eller hendes øre?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Hvad kan du lide at lugte til?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART
3-6 ÅR

2020

Hvad kan du ikke lide at lugte til?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

Rikke får en fantastisk idé til en leg,
som hende og Boris kan lege.
Hvad er det for en leg?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART
3-6 ÅR

2020

 mellem

**Tror du, at den gule blomst
dufter, lugter eller stinker?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

Hvad betyder det at tabe?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

Hvor er den stinkende ost?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

**Se på den mugne fersken.
Hvad mon det er for nogle, der flyver
rundt omkring ferskenen?
Hvorfor er fluerne ved den mugne
fersken?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

Lugter morfars sure sokker
godt eller lugter de dårligt?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

Hvor kommer lugten på
Rikkens finger fra?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

 mellem

Har du lugtet en sur navle?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

**Ferskenen i frugtskålen er muggen.
Hvad betyder det, at den er muggen?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Hvad betyder det, når noget stinker?
Kender du nogle ting, som stinker?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Hvilke blomster kender du?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

**Kender du duften af fødselsdag?
Hvad dufter fødselsdag af?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

**Rikke vil have Boris til at åbne
munden og lukke øjnene.
Hvad tror du, det er for en leg,
hun har fundet på?**

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Ligner Boris én, der har lyst til at være med i Rikkes nye leg, hvor han skal åbne munden og lukke øjnene?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Hvad er den allerværste lugt,
du kender?

Hvorfor er det den allerværste
lugt, du kender?

Billedbogssnak
Skrækkelige Rikke og den ildelugtende finger

BIBLIOTEKERNES

Sprogspor

SPROGSTART

3-6 ÅR

2020

Hvad er den allerbedste duft,
du kender?

Hvad kommer du til at tænke på,
når du dufter den duft?

Sproglege til *Skrækkelige Rikke og den ilde-lugtende finger*

Sproglege

Kast og sans! Sæt de 6 billeder i skumterningen. Lad børnene skiftes til at slå med terningen og lad dem først fortælle, hvad de kan se. Forestil jer derefter, at I er med i billedet. Hvad vil I kunne lugte? Hvordan lugter det? Hvad vil I kunne høre? Hvordan lyder det? Er der noget, I kunne have lyst til at mærke på/røre ved? Hvordan føles det? Fx er kagen varm, cremen blød etc.

Hvad lugter det af? Leg Rikke og Boris' leg og brug jeres lugtesans! Børnene skiftes til at have bind for øjnene. Et andet barn vælger, hvad der skal lugtes til. Fx vanillesukker, blomst, stinkende ost, overmoden banan, sennep, løg... Eller hvad I nu har i nærheden, der lugter, dufter, stinker eller er ildelugtende!

Brug dine sanser! Prøv om I kan lugte med ørerne – som Rikke mener, at hun kan med sin mors dyre creme. Hold jer for næsen og duft med ørerne! Virker det? Hvad bruger man øjne, ører, næse, mund til? Sæt masser af ord på! Brug jeres høresans! Hvad lyder det som? Find ting, der siger lyde. Det kan være lyden af sko, der går hen over gulvet, et papir der krølles sammen, ... Lad børnene skiftes til at have bind for øjnene og lad dem gætte, hvem der siger noget. Kan de genkende hinandens stemmer?

Remse: Sig remsen *Sanser* af Lotte Salling fra *Flere Snakkepakker* – gerne mange gange!

Sproglege – med digitale læringsmaterialer

Optageklemmer: Indtal på forhånd en beskrivelse af det, der er på det enkelte billedkort – uden at sige direkte, hvad det er. Fx *Find billedet af noget, der dufter dejligt. Det dufter af kakao og vanillesukker. Det smager også godt!* Og: *Det er noget, der stinker! Den er blå, grøn og hvid. Mus kan godt lide at spise den.* Læg billedkortene på gulvet foran jer og hjælp nu hinanden med at sætte det rigtige billedkort sammen med den rigtige klemme.

Story Sequencer: Sæt de 6 billedkort i Story Sequenceren. Lad børnene indtale det, de kan se på billedkortet. Eller tal om, hvad man kan sige, når noget lugter, stinker, dufter eller er ildelugtende. Den lyd, man kan sige, når man synes, at noget lugter, stinker eller dufter: *Aaad, BVADRR!!, Mmmm..*

Endnu flere sproglege – inde & ude

Leg lugte-dufte-stinke-detektiver! Lad børnene finde forskellige ting udenfor – og prøv lugtesansen af. Lugter, dufter eller stinker det, de finder? Sæt ord på, hvordan de forskellige ting lugter. Jord, blade, græs, blomster ...

Smagsprøver: Find på forhånd forskellige spiselige ting frem. Små stykker citron, lidt ketchup, vanillesukker, ... Lad børnene skiftes til at have bind for øjnene og gætte, hvad det er, de smager på. Man skal være meget modig for at lege legen – madmodig!

Forældrespor – *Skrækkelige Rikke og den Ildelugtende finger* af Jaap Robben og Benjamin Leroy (2018) Om sanser

Sproglege

Brug jeres lugtesans! Find ting, der lugter, dufter og stinker. Det kan være en blomst, krydderier, ost, marmelade – og måske en sur strømpe! I skiftes nu til at have bind for øjnene og gætte, hvilken ting, det er, den anden holder op for næsen af jer.

Brug jeres smagssans! Find ting, der smager af noget. Det kan være vanillesukker, en skive citron, en kiks eller et stykke ost. I skiftes nu til at have bind for øjnene og gætte, hvad det er, den anden putter i munden på jer.

Brug jeres høresans! Find ting med lyde. Det kan være et marmeladeglas, der bliver åbnet, fødder der tramper i gulvet eller køleskabslågen, der åbnes og lukkes. I skiftes nu til at have bind for øjnene og gætte, hvor lyden kommer fra.

Brug jeres følesans! Kom fx en blød bamse, en blyant, en tandbørste og en gaffel i en stofpose eller lignende. I skiftes nu til at stikke hånden ned i posen og gætte, hvad det er, den anden har gemt deri. Selvfølgelig uden at kigge ned i stofposen!

Litteraturforslag

Clive Gifford: *Du lugter – og det gør alt muligt andet også*. Gads børnebøger, 2019

Mette Kappel: *Bøvs og prut*. Turbine, 2019

Janus Kodal: *Her lugter af lort!* Turbine, 2017

Pauline Oud: *Alt om din krop*. Turbine, 2019

Ninka Reittu: *Min helt egen supernavle*. Turbine, 2019

Sophie Schoenwald: *Rene bisser i Zoo*. Flachs, 2018

Andre bøger om *Skrækkelige Rikke* af Jaap Robben: *Skrækkelige Rikke og saksen* og *Skrækkelige Rikke på dybt vand*

Et lille tip

Understøt barnets læring af skriftsprogskoncepter

- Vis barnet, at man læser fra venstre mod højre, oppefra og nedad.
- Vis barnet, at ord på skrift adskilles med mellemrum.
- Vis barnet, hvordan ord består af bogstaver.

(Justin Markussen-Brown, *Sprogvinduet – Guiden til dit barns sprogudvikling*, 2019, s. 242)

2020

